

CELOLETNA NAROČNINA ZNAŠA 15 DIN.

NAROČA SE: PROSVETNA ZVEZA V LJUBLJANI, MIKLOŠIČEVA 5.

ŠTEV. 1

JANUAR 1931.

LETO XII.

Dr. J. Pogačnik:

Saleziju za 60. god

*Sest dni, tistih prvorojenih, je delal Gospod,
da je sezidal vsemir,
in bila je dobra in lepa
stavba svetov.*

*Šest desetletij se je presukalo,
šest delavnih dni...*

Kaj zdaj naj zvonimo za delopust?

Sebé:

*sedmi dan je praznik za nas,
svečeniki ta dan*

pa dalje službo vrše...

*Sedmi dan pravtako dalje žene se klas,
lipe naprej rasto*

in rose večerne dehte,

morda še najbolj lepo...

*Ni godba večerna to bajaranje
naše,*

*to je le src nadojenih rádstno rajanje
v tvojo praznično zarjo nad zemljico našo.*

*Šest desetletij — šest dobro obdelanih njiv
na naših domačih ozarah.*

O, koliko brazdam, koliko dušam si pravo podobo vli!

Glej, k njivici vsaki prirezal si seženj celine

in vozil neutrudoma leto za letom

na dom si nam žetev bogate novine.

*Na patel razumarja ali v trgowsko mero
ne bo se ujelo ti duš drhtenje;*

blesk, ki od duše do duše se nosi,

s podtalno svetlobo domače besede dojměš:

Blagor pestunjam naše besede in njenim doviljam,
 blagor tak ko materam našim!
 Naša beseda — o, brelec srebrne vode,
 ki pojoč skozi duše drsi.
 Naša beseda — sestra Alenčica,
 ko jo poljubi sam kralj Matjaž!
 Naša beseda — ti si kraljičina,
 naša beseda, o ti prelepa kajžarja hči!

Da, rekel si sam: Ali ni kajžar naš rod?
 Pa glej: v bajtarskem oknu najlepše naš nagelj cvete,
 v kočarski skromnosti pesem najlepše zveni,
 o bajti najlepše detinstvo zori...

Z glavo in srcem za našo kajžo živiš,
 kruh vsakdanji družini deliš —
 o, prav po kmečko globoko prežeš vsak kos!
 Za dom gospodariš in k dobrim sosedom
 pleteš sorodstva vezi...

Luč si naše slovenske zemlje,
 luč, ki domačim pota, kot Bog jih je zrisal,
 jasni,
 luč, ki v razkošju se lije čez naše mejje
 in greje naš jug...

Glej, saj na Breznici svoji še danes stojiš,
 a z glavo si — čudo — prerastel še Stol!
 Glej, Triglav in Stol odmeva ti dajeta —
 o, naša zemlja do morja in Muré in čez
 od tvoje besede je svetla vsa.
 In naše gorenjske vode do toplega juga teko,
 do Zagreba, Belgrada naši vetrovi
 tvoje besede sloves neso.

Je-li to ajdovske dekllice rod?
 Ah, ne! Peter Klepec še vedno živi
 in kralja Matjaža še ni nam usahnil rodovnik,
 bajka o naših orjakih ni samo bajka pri nas!

V ozki zemljici naši visoko pod zvezde pognal
 si, godovnik, o, ti našega genija klas!
 Glej, kakor da čudežni kresni večer je nocoj:
 vse lučke naše so semkaj ti poščit prišle...
 Zato, predragi, za hip med nami postoj,
 da naše lučke po vrsti vse
 v pojoči svetlobi godu ti poljubijo zvezdat obraz...

Orig. lesorez E. Justina: Fr. S. Finžgar.

Dr. Ivan Ahčin:

Žozisti

(La jeunesse ouvrière chrétienne.)

I. Novi problemi.

Bilo je že nekaj let pred vojno, ko so se odgovorni činitelji v Belgiji pričeli zelo resno pečati z delavskim vprašanjem. Ankete, ki so jih prirejali, so druga za drugo nujneje poudarjale, da je v verskem oziru zlasti delavska mladina v veliki stiski. Postavilo se je že tudi nekaj temeljev mladinski organizaciji, ki je imela sindikalni značaj in se je lepo pričela razvijati, nakar je vojna vse delo za nekaj let pokopala.

Po vojni je potreba prosvetne organizacije na katoliških temeljih med mladim delavstvom tem bolj narasla, ker je Belgija svoje premogokopne revirje zelo raztegnila in je sploh vsa belgijska industrija doživela velik razmah. S tem je silno naraslo tudi delavstvo. Računali so, da je med 1.800.000 delavci v Belgiji preko 500.000 mladoletnih od 14. do 21. leta. Vsi ti so več ali manj navezani le nase in žive v veliki verski, moralni in umski zapuščenosti. Dogajalo se je, kar se dogaja pri nas, da se je mladina, dasi je večina obiskovala katoliške šole, že v nekaj letih popolnoma odtujila verskemu življenju; da, skoraj pravilo je postalo, da mlad delavec, kakor hitro prestopi prag tovarne, ne prestopi več cerkvenega praga. Ozračje, ki objame delavca, kakor hitro nastopi službo v tovarni, je veri tako sovražno in zastrupljeno, da le posamezniki morejo kljubovati premočnemu vplivu.

Z boleštno vprašujemo: Kako tu pomoči? Kako nadaljevati vzgojno delo, ki se je s 14 leti nehalo v šoli, in ohraniti in utrditi v mladem človeku načela vere in morale.

Na ta vprašanja je hotel odgovoriti mladi duhovnik, kaplan Josef Cardyn (izg. Karden), ko je leta 1924. pričel snovati mladinske delavske organizacije. Odločil se je k temu po zelo dolgi in resni praktični pripravi. Več kot 10 let je najprej sam v kraju, kjer je služboval, vodil delavsko gibanje, dokler ni

vsega preizkusil in spoznal, kaj je najboljše za mlade fante.

II. Pomoč z organizacijo.

Cardyn je predpostavljajal, da duhovnik ne more več priti med delavstvo. Treba je torej, da prevzamejo misijonsko delo med njimi delavci sami, taki, ki so ves dan skupaj in imajo skupno življenje z njimi. Treba je torej zbrati tiste, ki so še dobri, in jih pripraviti za misijonsko delo med svojimi brati. Imajo naj organizacijo, ki jo bodo sami vodili. Naj imajo svoje liste, svoja tajništva, kongrese, sestanke in svoje odbore. Vsa organizacija naj bo tako prikrita, da bo čim bolj odgovarjala mladostnemu duhu mladih fantov: torej zelo veliko svobode in možnosti za lastno iniciativnost, potem pa telovadbo, sport, izleti, dramatika, muzika, potovanja, hranilnica, zavarovanje, skrb za zdravo stanovanje itd. Organizacijo naj vodijo izključno delavci sami; duhovnik naj si obdrži le mesto duhovnega voditelja.

Za uresničenje tako smelega načrta je potreba najprej formirati **elito**, okrog katere se bo zbralo ostalo delavstvo. Nekaj fantov je treba tako vzgojiti in pripraviti, da bodo vzdržali v vsakem slučaju. Teh naj ne bo veliko, a biti morajo apostoli in agitatorji. Z njimi mora biti duhovni voditelj v rednih osebnih odnosih, da jim more vsak čas dajati potrebne direktive. Najprej je treba vzgojiti elito, ki bo znala **gledati, razumevati in si tvoriti lastne sodbe**. Okrog tega jedra bo mogoče šele zbrati maso delavstva, ne da bi se bilo treba bati, da prvi vihar raztepe čredo širom v svet.

Radi točnejše informacije bodi omenjeno, da so že obstoječe katoliške organizacije takoj pričele izražati svoje pomisleke, kakor hitro je Cardyn nastopil s svojimi načrti. Tudi ni manjkalo ljubosumja in tudi podtikanj, da se hoče oslabiti že obstoječa krščanska društva.

Zopet drugi so bili mnenja, da se v obstoječih društvih dovolj lahko stori za delavce. Toda z res finim in taktičnim nastopom se je Cardynu posrečilo, da je s svojimi žozisti prodrli. Tudi one, ki so imeli pomisleke, je osvojil s krščansko ljubeznijo in pa ker jim je njegovo delo vtilo zaupanje, da ga v vsem vodi resnično le ljubezen do mladih duš. Bila je proglašena treuga Dei. Mir med organizacijami. Med krščanskimi organizacijami, če so res krščanske, ni mogoče nasprotovanja. Ne delajmo drug proti drugemu, ampak **drug ob drugem**. Po ločenih potih z različno taktiko korakajmo vsi za enim in istim ciljem, ki je Kristus!

S tem se je dosegla najlepša sloga in žozisti so se uvrstili kot enakovredna organizacija med ostale katoliške čete. Kot sestro so jo sprejele v svoj krog, ne da bi v njej zrle nevarnega rivala. Tujec, ki danes pride v kako katoliško centralo, se mora začuditi, kako žozisti s priznanjem govore o ostalih mladinskih organizacijah in kako z veseljem ga nežozisti uvedejo v žozistično gibanje. Vsi so složni in zato močni.

Najbolj pogosten in najbolj nevaren je bil očitik, da so po svojih zahtevah in celotni strokovni strukturi socialistično pobarvani. Na te pomisleke je Cardyn odgovoril: Našemu programu se očita, da je ekstremen. Mnogi ga karakterizirajo naravnost za socialističnega. Jaz odgovarjam: Mi se ne oziramo ne na socialiste, ne na komuniste. Mi gledamo le na dušo in pa na usodo naših mladih delavcev. **Delavčeve duše ne moremo čisto ločiti od telesa**. Njihovo duševno življenje je navezano in združeno s telesnim. Njihova vsakdanjost je v delu in trpljenju. Zato govorimo o delu in trpljenju in pomanjkanju in krivicah — zato, ker je duša vsakega delavca ravno toliko vredna, kakor duša milijonarjevega otroka.

Očitke, da zapeljuje mladino v socializem, je moral Cardyn še ponovno zavračati: »Čemu?« Kliče drugod: »Ali ne vidite, da socializmu sploh manjka moralni nauk in pa, da je čisto brez pomoči napram perečemu družinskemu vprašanju. Socializem ne more zidati na

pravico avtoritete ne pri starših ne pri voditeljih. Socializem se briga le za rešitev materialnega vprašanja in le temu problemu je posvečena vsa skrb. A delavec ima tudi dušo in zato rešitev moralnega in etičnega vprašanja ni nič manj važna.«

III. Program žozistov.

1. Preden gremo v podrobnosti programa, preberimo te-le vodilne smernice njihovega glasila: »Človečanstvo napreduje v oni meri,« tako tu beremo, »kakor napreduje moralno življenje narodov. Človek je vreden toliko, kolikor je vredna njegova zavest. Delavski razred bo toliko veljal, kolikor bo veljala njegova delavska zavednost.

2. Dobro vzgojen je človek, ki **pozna** svoje dolžnosti in **pravice**. Tisti, ki uče ljudi le o njihovih dolžnostih, so **zločinci**, ker vzgajajo družbo za despotizem in anarhijo. Kdor Vam govori le o dolžnostih, ki jih imate, ta žali vaše človeško dostojanstvo in obenem božjo modrost.

3. Mladost je doba moralne vzgoje. V mladostni dobi se že odloči človekova emancipacija in njen odnos do družbe. Treba pa je, da se **vzgoja nadaljuje vse do zrele moške dobe**. Danes ni več šola, ampak je časopisje in tisk, ki vzgaja narod. Bila bi zato največja nesreča, ko bi doraščajočo mladino prepustili samo sebi.

4. Najbolj zapuščena pa je v doraščajoči dobi delavska mladina in zato stori največje dobro delo, kdor se zanjo pobriga v tem kritičnem času.

5. Imeti moramo **organizacijo**, ki se prilagodi in odgovarja miselnosti mladih delavcev.

Ker navadno cela generacija živi od kapitala, ki si ga je pridobila v mladih letih, so žozisti koncentrirali ves napor na mladostno dobo od 14. do 21. leta.

V dobi od 14. do 21. leta je mlad fant najbolj zapuščen. Prenehal je pohajati obvezno šolo, preneha šolsko in največkrat tudi nadzorstvo staršev, ki gledajo, da fant gre čim prej v tovarno, da kaj zasluži. Med starejšimi tovariši postane običajno žrtev zapeljevanja in najprej zasmehovanja, dokler se jim ne

uda in ne postane drugim enak. Ono malo, kar je rešil izza šolskih klopi, se kmalu v vrvežu dneva pozabi in zamegli; slaba plača, težko delo, neprestano hujskanje ga napravi mrkega in zaprtega za idealizem.

Predvsem torej je potreba mlade ljudi vzgajati naprej in jih ne brezmočne prepustiti njihovemu miljeju. Zozisti so ustanovili študijske krožke, ki se sestajajo največkrat tedensko in sicer zvečer, ki potekajo tako neprisiljeno, kakor je to le mogoče. Ti krožki služijo največ intelektualni izobrazbi, a tako, da fantje tega največkrat niti ne zapazijo ne.

Kako potekajo ti večeri? (Vrsti se: molitev, petje, kratko predavanje — razgovor o njegovem delu v tovarni, vse, kar ga zanima: videti, misliti, slediti.)

Zelo pogosto delajo skupne izlete v prosto naravo, skupne obiske v muzeje in galerije, skupna predavanja in obiske k bratskim društvom.

Intelektuelna vzgoja bi bila premalo, ako se ji ne bi pridružila še moralna. Naj bo omenjeno, da so zadnji čas pričeli jako poudarjati pomanjkanje prave stanovske vzgoje od strani kateheta. Pravijo: Po delavskih krajih ni dvoma, da bodo vsi ti otroci, ki jih ima katehet pred seboj, v življenju — delaveci. Katehet jim pa govori o vsem mogočem, samo ne o življenju delaveca in delavske družine. Premalo pove o krščanskem pojmovanju dela, o življenjskih pogojih, o pravicah in dolžnostih delavstva. Ne govori o izbiri poklica, o vplivu dobrega in slabega stanovanja, o dobrem in slabem mojstru, o tem, kako nujno je potrebno, da se nauči kakega rokodelstva itd. Skratka, premalo je stika z delav-

skim življenjem. Kakor hitro stopi nato učenec iz šole v življenje, opazi, da to, kar se je učil v šoli, nima zveze in stika z življenjem, in odvrže vse kot nepotreben balast. Naloga delavskih društev je, da članom predvsem dvignejo stanovsko zavest, da se ne čutijo v družbi kot manjvredni, ampak da so ponosni enakovredni člani človeške družbe. Kajti šele, če ima človek to zavest, je sposoben za delo. Treba je neprestano trebiti iz naših vrst — tako pravijo — ono zavest, da smo manjvredni, ki je tako strupena, poniževalna in hlapčevska, ki ovira vsako smelost, drznost in zaupanje v samega sebe. Mlad delavec in mlada delavka morata imeti jasno zavest, da tovarnarjev sin in tovarnarjeva hči nista čisto nič več, kakor delavec in delavka, ki si s poštenim delom služita kruh. Mlademu človeku je treba neprestano klicati v spomin njegovo mladost in važnost dni, ki jih preživlja. Naj se mu da prilika, da razvija svoje sile, svojo držnost, svoje zdravo stremljenje po višjem življenju. Treba jim je poživiti čut osebne odgovornosti za vse ono, kar delajo, a obenem pustiti široko polje za osebno uveljavljanje. Mlad človek naj ve, da ga ceniš, da ga spoštuješ, da ga imaš rad in da mu zaupaš. Oni so mladi in so zato nosilci novega življenja, edinega življenja, ki bo za nami. To nas seveda ne bo oviralo in ne opravičilo, da ne bi svarili, opozarjali, vodili, dajali nasvete. Naj delajo, a mi moramo biti z njimi in ob njih vsak čas.

Možata, iskrena širokogrudnost, s katero se odlikujejo voditelji žozistov, je ena najznačilnejših in najbolj močnih potez na tem mladinskem pokretu, ki ima zato tudi nimb mladinskega gibanja.

(Dalje sledi.)

ODBOR

Krajevne zanimivosti in društveni muzej

Čim bolj sega kulturno življenje na deželo, tem bolj izginjajo predmeti, ki pričajo o domači umetnosti, o domačih šegah in običajih, o domači noši itd. Zato je važno, da si skuša vsako prosvetno društvo poleg svojega društvene-

ga muzeja urediti muzej ljudske umetnosti in ljudskih izdelkov dotičnega kraja. Vsem onim, kateri žele razširiti svojo znanost, kateri hrepene po nadaljni izobrazbi, nudi dobro urejeni domači muzej veliko prilike za nadaljno izo-

brazbo. Taka zbirka je primerna, da vzgoji člane, da tudi sami raziskujejo in iščejo predmetov iz domače umetnosti ter jih napeljujejo k sistematičnemu delu. Domači muzej je velike važnosti za ljudsko prosveto in za narodno gospodarstvo. Vsak tak predmet kaže početek in razvoj človeške kulture in je radi tega vreden opazovanja ter je hkrati poučen. Kdor se zamisli v zgodovinsko preteklost svojega kraja, ta bo imel tudi kmalu večje spoznanje za sedanost, on bo z nekačo pietetjo opazoval dragocena izročila svojih prednikov in bo kazal pota in cilje za bodoče delo. Tudi preprost človek ima veliko zmisla ob taki priliki za zgodovino dotičnega kraja, tako, da z veseljem sodeluje pri zbirki, katero ustvarja društvo iz nenadomestljivih prič preteklosti. Za tak domači muzej so zlasti dobrodošli deli narodnih noš, razne posode, krožniki, vrči, okraški, lepi izdelki domače obrti kot majolke, steklenice pa tudi umetno izrezljani predmeti pohištva kot skrinje, sto-

lice, zibelke, kolovrati, končnice čebelnih panjev, katere kažejo večkrat prav zanimive prizore domače zgodovine. Tudi podobe, slikane na steklo, razni križi, kipei svetnikov, jaslice, božji grob itd., vse to bo pričalo poznim rodovom o pridnosti in vestnosti naših prednikov. Puste in prazne omare v društvenih dvoranih bodo naenkrat oživele in bodo s tem vzgajale člane in članice. Tudi nagačene ptice dotičnega kraja, živali, sploh predmeti iz naravoslovja, spadajo prav tako v društveni muzej. Naši domači muzeji naj polagoma postanejo umetnostne dvorane, katere naj hranijo dragocene dobrine kulture in ljudske prosvete, zlasti one, katera je danes še pri nas docela neznana. Zelo primeren prostor za take domače muzeje je zlasti čitalnica, kjer je poleg zgodovinske, naravoslovne zbirke tudi lepo urejena knjižnica, katera danes ne sme pogrešati sprejemnega radio aparata in tako bo ta soba postala središče kulturnega dela v občini.

Hišna kronika

Velike važnosti za vsako družino so tako zvane družinske ali hišne kronike, to je knjiga, katera obsega vse podatke, ki se tičejo članov družine, družinskih dogodkov na kmetih, tudi skušnje, ki jih je zaznal posestnik na posameznih njivah, travnikih, gozdovih itd.

Tak hišni zapisnik, v katerega zapisuje eden izmed članov družine, postane čez nekaj let važna družinska kronika in v poznejših letih velevažen zgodovinski donos domače zgodovine. Kolikokrat bi ta ali oni član družine rad poizvedel, odkod izhaja njegov rod, kdo je bil njegov stari oče in njegova radovednost gre še dalje, odkod njegov rod izvira, odkod se je preselil, poizveduje se po sorodstvu in po znamenitih članih, ki so izšli iz tega sorodstva. Večkrat je težko dognati tak izvor in sorodstvo.

Posamezno družino pa tudi celo vas in okolico zadene nenavaden dogodek bodisi srečnega ali nesrečnega značaja.

Zanimivi postanejo podatki o vremenu, o vremenskih neizgodah v dotičnem kraju, o požaru, o raznih razmerah, ki vladajo v vasi, v občini in župniji. Nek posestnik, ki ima vzorno urejene hleve, kakor tudi ostalo posestvo, mi je nedavno pokazal tako družinsko kroniko. Pravi, da je na podlagi te kronike, katero je začel pisati pred 80 leti njegov prastric, zboljšal si svoje gnotno stanje. Na podlagi opazovanj in izkušenj je spoznal, katera parcela je najbolj primerna za sajenje krompirja, katera za pšenico, katero drevje najbolje uspeva, s kakšnimi pripomočki so že njegovi predniki izboljševali poljedelstvo in živinorejo. To knjigo hrani kot najdragocenejši zaklad, kot družinsko sveto knjigo, kamor tudi sam vsako nedeljo zapisuje dogodke in doživlja preteklega tedna.

Društveni voditelji naj radi tega pri sestanku poudarijo veliko važnost na vodstvo družinskih kronik, katere člani slišno vodijo, kakor se vodi društvena kronika. Na ta način se bodo člani pro-

svetnih društev še bolj priklenili na rodno grudo, na domačo zemljo in povečala se bo ljubezen do domačnosti, do družine in kraja, kjer živijo. Zato naj bo skrbno zabeležen družinski dogodek

kot rojstvo novega člana, poroka, smrt itd. Le na ta način se bo posrečilo dvigniti zanimanje za domačo hišo in družino, ki je in ostane parcelica človeške družbe.

V. Z.

KNJIŽNICA

Kakšen naj bo prostor za knjižnico

V dosedanjih člankih o ljudskem knjižničarstvu smo razpravljali predvsem o njegovih idejnih in kulturno-vzgojnih vprašanjih. Ugotovili smo neprecenljivo važnost dobrega in smotrenega ljudskega knjižničarstva za duhovno življenje naroda ter poudarili njegove vzgojne naloge tako glede pravilne izbire primernih knjig, kakor tudi glede premišljenega, vzgojno odgovornega izposojevanja, to je posredovanja kulturnih dobrin posameznim bralcem. Z ozirom na ogromni pomen in vpliv smo ljudsko knjižničarstvo vzporedili s šolstvom in opozorili na prizadevanja nekaterih naprednih držav (na pr. Danske in Češke), ki gredo za tem, da se ljudskemu knjižničarstvu v moralnem in gmotnem oziru omogoči neoviran razmah in uspešno delovanje.

Zato se drugod po svetu, kjer je ljudsko knjižničarstvo visoko razvito, posveča vedno večja pažnja tudi vprašanju prostora, v katerem naj bo nameščena ljudska knjižnica. Kakor se danes pri gradnji novih šolskih poslopij gleda predvsem na to, da so prostori udobni, svetli, zračni, prijazni in za otroka vabljivi, tako tudi za knjižnico ni brez pomena, v kakšnem prostoru se nahaja. Tu bi lahko kdo ugovarjal, češ, knjižnice, kjer se obiskovalci mudijo le zelo kratek čas, vendar ne moremo primerjati s šolo, kjer morajo otroci presedeti po cele ure. Na to naj odvrnemo tole: Knjižnica kot kulturna ustanova, oziroma kraj, kjer kulturne dobrine nastopijo svojo pot med ljudi, mora že s svojo zunanostjo pričati o svojem vzvišenem vzgojnem poslanstvu; saj je knjižnica kraj, kjer dobivajo ljudje duševno hrano za svoje notranje življenje. Zato nam že

iz spoštovanja do nalog, ki jih ima ljudska knjižnica vršiti, ne sme biti vseeno, v kakšnem prostoru je ljudska knjižnica.

Knjiga pa zahteva dostojnega bivališča tudi radi tega, ker moramo upoštevati, da nihče ne zahaja rad v zanamarjen, neprijazen prostor. Tudi knjižnica potrebuje svetlobe in prijaznosti, da bralec z veseljem in ljubeznijo zahaja vanjo in da pri izbiri knjig ne misli samo na to, kako bi čim prej izginil iz neudobnega prostora. Toda tudi pri vzgoji ljudi za dobro knjigo ima prostor, v katerem se shranjujejo in izposojajo knjige, zelo važno vlogo. Zato bi morali za knjižnico vedno izbrati čim najlepši prostor. Zlasti je treba skrbeti za to, da dobi knjižnica svoj lastni prostor, na kar se naj vedno misli pri načrtih za nove prosvetne domove. Lasten prostor je pogoj, da more knjižnica priti do pravega ugleda in da se more njeno poslovanje nemoteno vršiti v redu in miru.

Predvsem mora biti seveda prostor suh, sicer se knjige kvarijo. Dalje je samo ob sebi umevno, da mora biti tudi zadostno svetel. Treba je skrbeti, da je vedno čist in snažen, da knjige niso v neredu itd. Prostor naj bo prisrčen in udoben, kar lahko dosežemo že z malenkostnimi sredstvi in z nekoliko okusa; treba je obesiti samo par lepih slik na steno, na okna ali na posebna stojala postaviti nekaj cvetic in knjižnica postane prijazen kulturni dom, ki bralce privablja in jim vzbuja ljubezen do knjige in vsega lepega. Tako že prostor sam ustvarja v ljudeh ono razpoloženje, ki je nujno potrebno za višje notranje življenje.

Prostor za knjižnico pa mora biti tudi primerno urejen. Predvsem je seveda potrebna stelaža ali omara za knjige. Ker ima knjižnica svoj lasten prostor, ki se da zaklepati, zadostujejo odprte stelaže, ki pa naj ne bodo tako visoke, da bi se knjige v zgornjih policah ne dale doseči brez pomoči stola ali lestve. Tudi naj ne bodo pregloboke, ker bi nas to zapeljalo, da bi postavljali knjige v dveh zaporednih vrstah, češ, da bo »prostor bolj izrabljen«. Tako postavljanje knjig pa je popolnoma napačno in nedopustno radi tega, ker je prvič zelo nepregledno in drugič silno ovira izposojevanje. Kajti zelo verjetno je, da v takem slučaju knjižničar celo pri najboljši volji ne bo upošteval vseh knjig enako, marveč da bo knjige v zadnji vrsti radi tega, ker niso tako lahko pri roki, zanemarjal in zelo malo izposojal. Dalje naj se ne napravljajo premajhne stelaže ali omare. Nič ne de, četudi so v začetku bolj prazne kot polne. Treba je računati s tem, da dobro uspevajoča

knjižnica v nekaj letih zelo naraste, poleg tega pa bodo prazne police knjižničarja vedno vzpodbujale, da je treba knjižnico še in še izpopolnjevati. Če pa knjižnica nima lastnega prostora, je vsekako potrebna omara, ki se da zapirati in zaklepati.

Da se ljudje, ki prihajajo po knjige, ne drenjajo okoli stelaž ali omar in celo sami ne brskajo med knjigami ter tako delajo nered in ovirajo knjižničarja pri njegovem delu, je najboljšo, da se prostor pregradi z mizo ali pultom v dve polovici, podobno kot v prodajalnah. Če je le nekaj ljudi naenkrat v knjižnici, je to že neobhodno potrebno.

Opozorimo naj še na to, da je dobro, če se že od zunaj vidi, kje se knjižnica nahaja. Zato naj se v bližini vhoda v knjižnico, in sicer proti cesti, pritrdi deska z napisom: »Ljudska knjižnica«. Označi naj se tudi čas, kdaj se knjige izposojajo. Tak napis je obenem tudi stalna reklama za knjižnico.

DRAMATIČNI ODSEK

Seznam iger Ljudskega odra v Ljubljani, za katere je treba dobiti predhodnega dovoljenja od zastopnika avtorske centrale C. Tavčarja, Grajska planota, Ljubljana.

- >Ben-Hur«, O. Fatser.
- >Bankrot«, Björnstens-Björernschn.
- >Bele vrtnice«, Willhardt — F. Kobler.
- >Charlijeva teta«, Thomas Brandom.
- >Duše«, Petrovič.
- >Davek na samec«, Franc Kornelius — dr. Klinger.
- >Deseti brat«, F. Govekar.
- >Dom«, J. Jalen.
- >Domen«, Jurčič — Česnik.
- >Gorski spak«, Moser — Zorin.
- >Gospod senator«, Schöenthal — Kadelburg — Jesenko.
- >Graničarji«, J. Freudenreich.
- >Gruda«, Schönherr.
- >Gospa z morja«, H. Ibsen — V. Mole.
- >Hanice pot v nebesa«, G. Hauptmann.

- >Hlapec«, G. Moser.
- >Janko in Metka«, A. Wette — Markič.
- >Kjer ljubezen tam Bog«, Tolstoj — Milčinski.
- >Logarjeva sinova«, Th. Saunig — Fr. Zorin.
- >Lokalna železnica«, L. Thoma — Anko.
- >Ljubezen treh kraljev«, Sem Benelli — A. Gradnik.
- >Mrak«, I. Petrovič.
- >Navihanka«, Calderon — Žagar.
- >Narodni poslanec«, Nušič — Govekar.
- >Navadni človek«, Nušič — Govekar.
- >Nebesa na zemlji«, J. Horst — Nušič.
- >Orjaška igrača«, K. Carro — Karlweis.
- >On, Ona, On«, Bracco — I. Gruden.
- >Pred smrtjo«, Strindberg — I. Gruden.
- >Podobar«, Ganghofer.
- >Pasijon«, Deutsch — F. S. Finžgar.

- > Pavel med Judi«, Fr. Werfel — F. C.
 > Protekcija«, B. Nušič.
 > Pri belém konjičku«, Blumenthal — Kadelburg.
 > Poslednji mož«, Svoboda — J. Žagar.
 > Rokovnjači«, Fr. Govekar.
 > Sestra Beatrice«, Maeterlinck — Škerlj.
 > Svet«, B. Nušič.
 > Satan«, R. Bracco.
 > Številke gospe Rožmarinke«, K. Morre.
 > Težke ribe«, M. Balucki — J. Debevec.
 > Uboštvo«, Wildgans.
 > Učiteljica«, Nicodemi — I. Gruden.
 > Utopljenca«, Nestroy — Golia.
 > Ugrabljene Sabinke«.
- > Veseli vojaki«, F. Oliva — Zorin.
 > Voznik Henschel«.
 > Vaški lopov«, Georg Stöger — Fr. Z.
 > Veleturist«, K. pl. Kaatz — Kobler.
 > Vesela igra o žalostni princezi«, Milčinski.
 > O znamenju križa«, Wilson Barrst — Govekarjeva.
 > Zapravljivec«, Rimund — Ogrinec.
 > Zakonske zmešnjave«, Maurice — Hememynnin — A. E.
 > Ženska«, R. Bracco — I. Gruden.

D o d a t e k.

- > Otroška tragedija«, K. Schönherr.
 > Zmošta emoka«, Schönfeld — M. B.
 > Damoklejev meč«, G. Putlitz — J. Podlimšek.

KINO

Film sovražnik gledališča

V zgodovini filma zadnjih dveh desetletij se je ta beseda večkrat rabila. V prvih pričetkih, ko se je film moral boriti še z najrazličnejšimi težkočami, niso prijatelji gledališča mogli v filmu opaziti prav nobenega resnega konkurenta. Ko pa se je film že toliko izpopolnil, da se je moglo govoriti že o samostojni filmski umetnosti, ko je film že tudi izobražencu mogel nekaj nuditi, tedaj je prvokrat padla beseda: film je že, in postane še bolj prav resen konkurent gledališča. Podčrtavalo se je včasih celo, da bo film gledališče sploh izpodrinil. Vzroki so bili od začetka čisto zunanji: malenkostna vstopnina, velika izbira najrazličnejših snovi; vsak je tu mogel priti na svoj račun; mogel se je smejeti, ali jokati, ali se diviti čudovitim senzacijam. Izredna privlačnost kinodvorane je tudi ta, da moreš stopiti vanjo svobodno, neprisiljeno, brez odvrtnih družabnih formalnosti. Tudi naraščajoče število kinodvoran po večjih in manjših krajih in njih mnogobrojen obisk je delal prijateljem gledališča resne skrbi.

Toda čimbolj se je jela v filmu odražati čisto svojevrstna umetnost, tembolj so tudi izginjali strahovi radi konkurence. Filmska umetnost je umetnosti gledališča in njegovem principu o enotnosti kraja, časa in dejanja popolnoma nasprotna. Film rabi mnogobrojnost krajev, časovnih razlik in pestro se spreminjajočih dejanj, da ga moremo smatrati kot dovršenega in ugajajočega.

Bojazen se je pojavila tudi v tem, ker so najboljše moči ponekod zapustile gledališče in se podale k filmu. Pa to se je kmalu izkazalo, da od te strani ne preti nobena kriza, ker večina dobrih igralcev ne sme v gledališče nazaj. Svoj sprehod v filmski atelije so pač napravili iz zgolj mikavnih finančnih razlogov.

Tako je stvar stala v dobi nemega filma.

Bistveno različne so se razmere zdele, ko se je pojavil zvočni film. Kako skeptično smo v začetku gledali na to iznajdbo! Kako nesmiselno se nam je zdela trditev, da bomo mogli slišati sence na platnu govoriti. Odtrgati glas

človekov od njega samega. Kaka gorostasna nesmisel! Pa bodi človek napram zvočnemu filmu razpoložen tako ali tako, eno drži trdno: zvočni film bo obstal še dolge, dolge čase in vprašanje je, če se ga bo dalo kdaj iz sveta spraviti, kajti tehnika iz katere se je posodil ni v vsej zgodovini še nikdar storila koraka nazaj.

Danes gre samo za to, da se temu mlademu, čez noč dorastlemu otroku, da duša, katera mu je dosedaj manjkala in da se vsa tehnika zvočnega filma prilagodi umetniškimi in zlasti etičnim težnjam.

Eno leto zvočnega filma je na kontinentu za nami. Mi katoličani moramo poudariti, da je nam treba prav tolike potrpežljivosti imeti z njim, kot smo jo morali imeti v pričetku nemega filma. Marsikaj nam ne ugaja, marsikaj bi radi, da bi sploh ne zagledalo belega dne, odnosno belega platna, marsikaj pa se je in se bo še ublažilo in popravilo z intenzivnim sodelovanjem katolčanov pri produkciji zvočnega filma.

In stališče zvočnega filma do gledališča? Z rojstvom zvočnega filma se je brezdvomno porodil tudi velik strah za obstoj gledališča. In to po vsej pravici. Kajti kar nam je dosedaj zvočni film nudil, ni bilo drugega, kot prefilman teater z umetno mehanično glasbo, ki je gledališke operne pevce iz velikih mest ponesele na platno v provinco, v mala mesta in vasi. Nekaj filmov nam je pač dalo novo vero v boljše bodočnost zvočnega filma. Tako je igralec Fritz Kortner v filmu »Atlantik«, ki se je proizvajal tudi v Sloveniji, pokazal, da zmore zvočni film tudi še kaj drugega, izrazitejšega in svojevrstno umetniškega. Zatem pa je nastopil tisti za zvočni film tako nerazveseljiv čas, ko se je jeta prenašati opereta na platno. Celotne stare, klasične toliko preslavljenе opere so se kratkomalo prefilmale. Tedaj je seveda vsakdo mislil, da bo to brez vsakega dvoma resna konkurenca gledališča, zlasti opernemu.

Da so se začele filmati kar cele opere in operete je vzrok v tem, ker si

producenti niso znali drugače pomagati. Filme je bilo treba producirati, silila jih je k temu zgolj gospodarska plat vprašanja, in v tej nujni so se producenti in njih režiserji zatekli k stari, častitljivi gledališki umetnosti, ki jim je v njihovem pričetku bila v hvaležno pomoč.

Danes je ta doba že za nami. Režiserji iščejo novih snovi, novih zamislov. Kar smo v zadnjih mesecih mogli videti po naših kinogledališčih je, neglede na še mnoge tehnične pomanjkljivosti, skoraj vse še manjvredne kakovosti. Vsi zvočni filmi se delajo po enem in istem receptu, ki velja za ves svet: Poljubna, za lase privlečena ljubezenska zgodba, par krepkih plesnih šlagerjev, večja ali manjša porcija sentimentalnosti, par fletkanih režijskih zamislic in goťov je nov zvočni film.

Torej tu je še iskanja in tipanja in različnih poizkusov, da se smer, v katero se bo razvijal zvočni film sploh, še ne da zaznati. Nekaj novega že lahko opazimo v novejši produkciji. Dialog se je začel precej odklanjati. Govori se samo, kar je neobhodno potrebno za razumevanje dejanja. Torej ne tako, kot na odru, ko se problem razpravlja in tolmači po živi besedi in z vso močjo govora. V zvočnem filmu pa opazimo, da se problem pojasnjuje v tesni zvezi z godbo, plesom, petjem, različni jeki in s par besedami, ki so potrebne za razumevanje. Seveda so še vse to pričetki in svetovni trg nam nudi še prav malo zadovoljivega.

V splošnem pa moremo reasumirati, da se gledališču ni kar nič treba bati filma. Nasprotno je zvočni film v marsičem pomagal celo do slave teatru. Znamenite operne pevce smo mogli slišati tudi v provinci, in je na ta način zvočni film nehote agitiral za gledališče. Ni pa ta strah pred konkurenco filma za gledališče prav nič škodljiv, ker tudi gledališče mora iskati novih smeri in novih etičnih idej, da bo dosegalo svoj namen in cilj ki ga ima; biti hram umetnosti in kulturno žarišče narodovo.

IZLETI

Kam bomo potovali v letu 1931?

Kot eno najbolj uspešnih izobraževalnih sredstev se je izkazalo potovanje. Vsako tako potovanje prinese človeku več, kakor daljši studij. Prosvetna zveza se je odločila, da bo v letu 1931 priredila sledeča poučna in zabavna potovanja.

I. Potovanje v Sirijo, Palestino in Egipt se bo vršilo od 19. aprila do 11. maja. Izletniki se vkrcajo na motorno ladjo »Monte Rosa«, last družbe Hamburg Süd, dne 19. aprila ob 2 popoldne v Genovi, odkoder pluje ladja v Neapelj, tu se nudi prilika za poset Vezuva in Pompejev. Dne 25. aprila pristane v Beirutu, odkoder napravijo izletniki z avtobusi izlet v Balbek, od tam odplujejo v Haifo, kjer se 27. aprila vkrcajo za izlete po sveti deželi. Dne 1. maja se odpeljejo iz Haife v Port Said, da si ogledajo Kairo in obiščejo piramide. Dne 4. maja odplove ladja iz Port Saida in pride 8. maja na otok Krf, kjer obiščejo naši izletniki pokopališče, kjer počivajo hrabri srbski vojaki izza časa svetovne vojne. Ogledajo si tudi Ahilejo, na kar odplovejo proti Boki Kotorski in pridejo 10. maja ob 4 popoldne v Benetke. Celokupno prevozijo izletniki 7000 km. Stroški za to potovanje znašajo 8 do 10.000 Din. Za to potovanje se je treba prijaviti do 19. februarja.

II. Na Spitzberge, na Severni Rtič ter v krasne švedske Fjorde se bo vršilo potovanje od 5. do 23. avgusta. Izletniki se vkrcajo v Hamburgu na motorno ladjo »Monte Rosa«, last družbe Hamburg Süd, odkoder plovejo proti severnemu morju. Izletniki dosežejo Spitzberge 13. avgusta, 16. avgusta obiščejo Severni Rtič, na kar se vračajo ob šved-

ski obali nazaj proti Hamburgu, kamor dospe ladja 23. avgusta ob 19. Izletniki prevozijo po morju 8519 km. Celokupni izdatki za to potovanje znašajo 8 do 10.000 Din. Razhika v označenih vsotah je odvisna od spalne kabine, katero si izletniki po volji izberejo. V vsoti je zapopadana tudi železnica Ljubljana—Hamburg in nazaj. Za to potovanje se je treba prijaviti vsaj do 5. junija in je treba plačati do takrat celo vsoto.

III. V Dalmacijo in Grčijo bo potovanje od 2. julija do 16. julija, in sicer z ladjo »Kraljica Marija«, last Jugoslovenskega Lloydja. Ladja odplove dne 2. julija ob 16 iz Sušaka in se ustavi v Šibeniku, odkoder lahko napravijo izletniki izlet k slapovom Krke. Isti dan si ogledajo izletniki Split, naslednji dan pa Dubrovnik. V Kotoru se ustavi ladja toliko časa, da imajo izletniki priliko obiskati Lovčen in Cetinje. Dne 6. julija se mudijo izletniki na otoku Krfu, kjer obiščejo Achileon. Dne 8. julija pristane ladja v Nauplie, odkoder obiščejo potniki Mykene preko Tiryns, Argos in Epidaurus. Dne 9. in 10. julija посетijo izletniki Atene in napravijo izlet v Daphni in Eleusis. Dne 12. julija prispe ladja zopet v Dubrovnik, obišče otoke Korčula in Hvar ter se povrne dne 14. julija v Split. Cena za celotno potovanje znaša za kabino z 2 do 3 posteljama 3600 Din, za kabino z eno ali 2 posteljama se plača 4600 Din, ladja ima samo prvi razred. Na ladji se nahaja prvovrstni salonski orkester. Parnik je opremljen z vsem komfortom ter ima tudi kopalnico z odprtim bazenom na krovu. Za to potovanje se je treba prijaviti do 15. maja. (Dalje prih.)

Vsebina: Dr. J. Pogačnik: Saleziju za 60. god. — Dr. Ivan Ahčin: Žozisti. — Krajevne zanimivosti in društveni muzej. — Hišna kronika. — Kakšen naj bo prostor za knjižnico. — Dramatični odsek. — Film sovražnik gledališča. — Kam bomo potovali v letu 1931?

Uprava: Pisarna Prosvetne zveze, Ljubljana, Miklošičeva cesta 7. — Odgovorni urednik in izdajatelj Vinko Zor, Sv. Petra c. 80. — Za Jugoslovansko tiskarno v Ljubljani: Karel Ceč.